

Feljton

Haški tribunal:
političko tijelo ili
nepristrasni sud (6)

Francuska na liniji politike popuštanja

Francuske vlasti nisu novčano pomagale ICTY • Rusija nije podržavala aktivno ICTY, ali nije ni sprečavala njegovo stvaranje • UN - mnoštvo država, mnoštvo pogleda na jugoslovensku krizu

Francuska, baš kao ni SAD i Velika Britanija, nije imala, tokom godina njegova postojanja, jedinstven stav o Haškom tribunalu, no *Inicijativa* naučnika navodi da je opće uvjerenje bilo da je zvanični Pariz prosrpski orijentiran. Opreznost spram jugoslovenske krize pripisivana mu je, čak i nakon otkrića logora u BiH.

Priredile:

Džejna HASANBEGOVIĆ
i Aldijana OMERAGIĆ

To se ne bi moglo reći za francusku javnost i intelektualce. Nekolicina je intelektualaca, primjerice **Bernard Henry Levy** i **Alain Finkelkraut**, podržavala intervenistički stav, a unatoč činjenici da tadašnji predsjednik **Francois Mitterand** u najmanju ruku nije bio jedan od onih koji su blagonaklono gledali na osnivanje ICTY, francuska je javnost, ipak, imala pozitivan stav prema ovoj instituciji međunarodnog prava. Ipak...

Važno je biti tu

“Ne pokazujući volju da osude Srbe i odbijajući prinudnu intervenciju, Francuska se našla na prvoj liniji politike popuštanja”, ocijenio je **Thierry Tardy**.

Inicijativa smatra da je Francuska, koja jeste u Vijeću sigurnosti glasala za osnivanje Tribunala, kasnije prema lo podržavala njegov rad, no to pripisuje želji francuskih vlasti “da ne postanu previše blisko vezani za projekat, koji je gurao američki State Department”.

Mitterana je 1995. zamijenio **Jacques Chirak**, koji je “imao mnogo manje prosrpskog u svojim stavovima, no ova je zemlja i dalje bila oprezna spram mogućih rizika koje je donosilo osnivanje jednog međunarodnog suda”.

Inicijativa vjeruje da su francuske vlasti pribojavale da bi mirovnjaci iz ove zemlje, koji su u NATO-u, uglavnom bili pod komandom oficira iz drugih država, na koncu mogli završiti pred međunarodnim sudom. Taj je strah, smatra *Inicijativa*, pojačan, nakon osude holandskih vojnika, koji su bili sudionici dešavanja u Srebrenici.

No, činjenica je da u bosanskim

oblastima koje su kontrolirali francuski vojnici, evidentiran mali broj zatvaranja optuženih za ratne zločine. To je učvrstilo uvjerenje u prosrpsku orijentaciju ove zemlje. Nakon što je jedan od francuskih oficira februara 2002. bio optužen da je upozorio **Radovana Karadžića** da će ga uhapsiti britanska jedinica SFOR-a, to je poprimalo razmjeru skandala.

Iako je Chirak donekle promijenio francuski stav prema Balkanu, ipak ova zemlja nikada nije postala jedan od finansijera ICTY.

Zastupanje srpskih stavova prip-

njene nacije? Raspad Jugoslavije podudarao se sa promjenom na čelu UN. Umjesto **Javiera Pereza de Cuellara**, dužnost generalnog sekretara preuzeo je **Boutros Boutros Ghali**, međunarodni advokat, koji je u posao unio snažnu posvećenost striktnoj zakonitosti, koju su mnogi opažali u najboljem slučaju kao oprez, a u najgorem kao opstrukciju.

“Iz tog je razloga njegova uloga u međunarodnom odgovoru na jugoslovenske ratove bila vrlo kontroverzna”, smatra *Inicijativa*.

Dio neprijateljstva koji je probudio, čini se, imao je veze sa činjen-

Različiti stavovi o Haškom tribunalu

isuje se i Rusiji, koja je, gledano u cjelini, imala gotovo beznačajnu ulogu u stvaranju ICTY. Ruske su vlasti insistirale na sudjelovanju sovjetskih vojnika u mirovnoj misiji u BiH, no *Inicijativi* se čini da je administracija tadašnjeg predsjednika **Borisa Yeltsina** više željela biti prisutna na Balkanu, nego što je imala neki konkretan plan.

Iako su ruski mediji isticali da je Rusija nekoliko puta u Vijeću sigurnosti glasala protiv američkih prioriteta, ona je u svakom slučaju, osim jednom od njih, na istoj su strani sa ovom zemljom bile Velika Britanija i Francuska. Moskva se uzdržavala od aktivnog podržavanja ICTY, ali se direktno nije protivila njegovom stvaranju.

No, kakvu su ulogu imale Ujedi-

com da je “sjevernoamerički Arap, koji nije uvijek dijelio smisao za prioritete o svjetskim problemima sa svojim evropskim i sjevernoameričkim sabesjednicima”.

Ghalijev zakon

Kada je predložen za novi mandat na ovu funkciju, 1996. SAD su zaprijetile da će staviti veto, pa se Ghali povukao. *Inicijativa* cijeni, ipak, da je glavna tačka kontroverze o Ghaliju prije stav o vojnoj intervenciji, nego njegov odnos prema ICTY.

Iako se opažanje ICTY promijenilo nakon Ghalijeva odlaska, ipak specifičnost UN, koje povezuju 191 državu svijeta, od kojih je svaka imala svoj specifičan odnos prema Balkanu. U tome su se rukovodile različitim interesima, od specifične istorijske solidarnosti Pokreta nesvrstanih, trgovinskih interesa, vjerskih i drugih osjećanja.

“Teorije zavjere su uvijek vrlo atraktivne. Mišljenje da ICTY nije samo kreiran, već da je nastavio raditi kao instrument međunarodne zavjere je iz tog razloga vjerovatno vrlo popularno na Balkanu”, navodi *Inicijativa*.

NA DANAŠNJI DAN

1650. - U Stokholmu, gdje je boravio na poziv kraljice **Kristine**, umro francuski filozof, matematičar i fizičar **Rene Dekart**. Odbacivši svaku dogmu ili doktrinarost učenja, Dekart je četiri osnovna pravila mišljenja iznio u čuvenom djelu *Rasprava o metodi*. Smatra se začetnikom moderne filozofije racionalizma.

Stockholm

1793. - Revoluciona Francuska, nepune dvije sedmice poslije pogubljenja kralja **Luja XVI**, objavila rat Velikoj Britaniji i Holandiji.

1840. - U američkom gradu Baltimor otvoren prvi stomatološki fakultet u svijetu.

1893. - **Tomas Edison** u Vest Orindžu, u Nju Džerziju, otvorio prvi filmski studio u svijetu.

1908. - U Lisabonu ubijeni portugalski kralj **Karlos I** i njegov sin, princ prestolonasljednik. Atentat su izvršile pristalice republikanaca.

1918. - Topovskim pucnjem sa admiralskog broda *Sankt Georg* označen početak pobune oko 6.000 mornara u austrougarskoj ratnoj floti u Boki kotorskoj. Pobuna je ugušena 3. februara, uhapšeno je oko 800 mornara i podoficira, pred prijeki sud u Kotoru izvedeno je njih 40, od kojih su četvorica osuđena na smrt i potom strijeljani. Veliki broj oslobođen je nakon suđenja u septembru.

1942. - Voda norveških nacista **Vidkun Kvisling** postao u okupiranoj Norveškoj u Drugom svjetskom ratu predsjednik marionetske vlade.

1946. - Norveški diplomata **Trigve Li** izabran za prvog generalnog sekretara UN.

Baster Kiton

1966. - Umro američki filmski glumac i režiser **Baster Kiton**, jedan od najpoznatijih komičara nijemog filma.

1979. - Iranski vjerski vođa, ajatolah **Ruholah Homeini**, vratio se u zemlju iz Pariza, poslije 15 godina izgnanstva, koje je proveo uglavnom u Iraku. Time je nastupila nova faza islamske revolucije, kojom je u Iranu uspostavljena islamska teokratska država.

1990. - Bivša JNA izvela tenkove na ulice kosovskih gradova, a borbeni avioni nadlijetali Prištinu kako bi bile ugušene demonstracije kosovski Albanaca. Tom prilikom je poginulo 27 demonstranata i jedan policajac, a ranjeno oko 100 osoba, uglavnom kosovskih Albanaca.

1992. - Predsjednici SAD i Rusije, **Džordž Buš** stariji i **Boris Jeljcin**, potpisali u Kejmp Dejvidu Deklaraciju o prestanku neprijateljstva dvije zemlje, čime je formalno završen hladni rat.

1996. - Predsjednik **Žak Širak** objavio da je Francuska okončala nuklearne probe *jednom zauvijek*.

2002. - BiH i SR Jugoslavija potpisale u Beogradu Sporazum o slobodnoj trgovini. Prema ovom sporazumu, roba iz BiH će preko granice SR Jugoslavije prelaziti bez carina, osim nafte i protektiranih guma, a roba iz SR Jugoslavije će u BiH ulaziti po sniženim carinskim stopama do 1. januara 2004. godine.

Žak Širak

2002. - Ustavna komisija Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH utvrdila nacrt 46 amandmana na Ustav Federacije BiH, kojim bi trebala biti provedena odluka Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti sva tri naroda na cjelokupnom području BiH.

2002. - Stupio na snagu Zakon o slobodnom pristupu informacijama u Federaciji BiH.

2002. - Vijeće sigurnosti UN produžilo mandat mirovnih snaga u Istočnom Timoru do 20. maja, kada je proglašena nezavisnost te bivše portugalske kolonije.

2003. - U nesreći svemirskog šatla *Kolumbija*, koji se zapalio i raspao na visini od oko 60 kilometara iznad Teksasa, poginulo svih sedam astronauta.

Detalj sa hadža u Mini

2004. - U dvostrukom samoubilačkom napadu u Erbilu, na sjeveru Iraka, na urede dvije glavne kurdske frakcije Patriotske unije Kurdistan i Demokratske partije Kurdistan, poginulo 117 osoba, među kojima i guverner Erbila **Akrum Mintik**.

2004. - Dvjesto pedeset jedan muslimanski vjernik poginuo u stampeu tokom godišnjeg hadža u Mini, u blizini Meke, u Saudijskoj Arabiji.

(Onasa)

ICTY nije kreatura

Analizirajući odnos vodećih svjetskih sila prema ICTY i jugoslovenskoj krizi i dokazujući da niti jedna od njih tokom godina postojanja Tribunala nije imala jasan stav prema ovoj pravosudnoj instituciji, *Inicijativa* naučnika zaključila je da “ovaj izvještaj baca sumnju na

gledište da se ICTY može jednostavno smatrati kreaturom bilo kojeg ključnog međunarodnog aktera”.

Ipak, naučnici vjeruju da je Haški tribunal morao odgovoriti na sporašnje izazove, jer njegov status nije mogao biti reduciran na pasivnu žrtvu međunarodnog sistema.